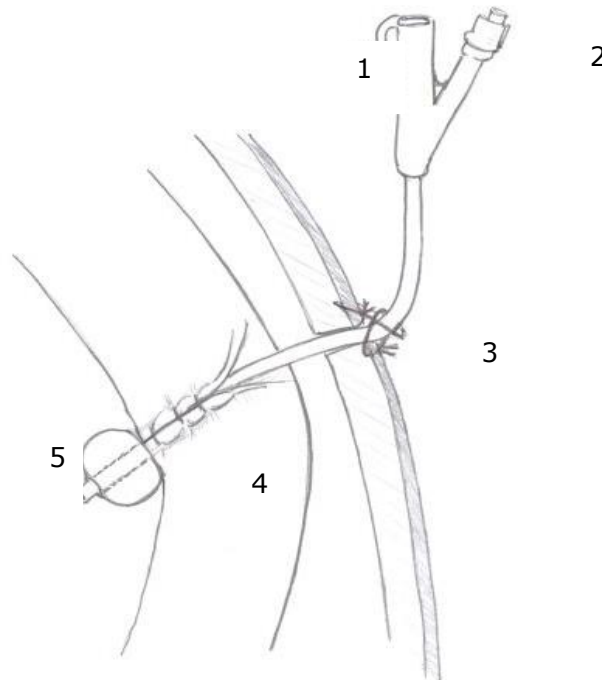

Met de chirurgische gastrostomieballonkatheter naar huis

Inleiding

Bij u is in uw maag een chirurgische gastrostomieballonkatheter geplaatst voor toediening van sondevoeding. Uw arts of de verpleegkundig consulent voedingsteam heeft u hierover informatie gegeven. Deze folder is bedoeld voor patiënten die een chirurgische gastrostomieballonkatheter hebben of helpen bij de verzorging deze patiënten. In de folder leest u over de zorg rondom deze katheter, het gebruik en eventuele problemen en oplossingen. Mocht u na het lezen van deze folder nog vragen hebben, dan kunt u deze gerust stellen aan uw arts of aan de verpleegkundig consulent voedingsteam van het Frisius MC Leeuwarden. Telefoonnummers van hulpverleners vindt u bij hoofdstuk Belangrijke telefoonnummers.

Bij de chirurgische gastrostomieballonkatheter plaatst de chirurg een katheter via uw buik rechtstreeks in de maag. U bent hierbij onder narcose. Via deze katheter kunt u worden gevoed in de maag. Het is ook mogelijk de katheter als hevel te gebruiken. De techniek wordt hier niet uitgebreid besproken, omdat er verschillende mogelijkheden zijn. De maag wordt vastgehecht aan de buikwand. De gastrostomieballonkatheter wordt op de huid vastgemaakt met een hechting of met een fixatiedisk. De met water gevulde ballon in de maag zorgt ervoor dat de katheter niet uit de maag valt.

1. Het aansluitpunt voor het sondevoedingtoedieningssysteem of de voedingspuit
2. De ballonpoort
3. De hechtingen waarmee de katheter aan de buik is bevestigd (eventueel)
4. De katheter bevestigd in de maagwand
5. De ballon in de maag

De zorg rondom een gastrostomieballonkatheter

Algemeen

Zes uur na plaatsen van de gastrostomieballonkatheter kunt u beginnen met het nemen van sondevoeding, tenzij uw arts anders heeft beslist. Uw buik kan de eerste dagen gevoelig zijn. Ook kan er een kleine hoeveelheid wondvocht en/of bloed lekken. U hoeft zich hierover geen zorgen te maken. Het is belangrijk de huid rondom de gastrostomieballonkatheter dagelijks schoon te maken. U heeft hierover uitleg gekregen van de verpleegkundig consulent voedingsteam in het ziekenhuis. De verpleegkundige van de thuiszorg kan de verzorging overnemen en kan ook helpen bij het toedienen van sondevoeding.

Dagelijkse verzorging van de gastrostomieballonkatheter

- > Was uw handen met water en zeep.
- > Inspecteer de huid op roodheid, harde plekken, pus en/of lekkage. Kijk bij hoofdstuk 'Problemen, oorzaken en oplossingen'.
- > Maak de eerste week de huid rondom de insteekopening schoon met behulp van een gaasje met chloorhexidine 0,5 % in alcohol 70%. Werk daarbij van binnen naar buiten. Na de eerste week mag u het geheel schoonmaken met water en zeep. Dit kunt u ook tijdens het douchen doen.
- > Droog de huid goed en leg een schoon gaasje op de katheter; is er geen lekkage van de insteekopening, dan hoeft u geen gaasje te gebruiken.

Verzorging vanaf 10 dagen na plaatsing:

- > Om vastgroeien te voorkomen moet u de G-tube dagelijks dompelen. Dit wordt gedaan door allereerst de externe fixatiedisk 5 cm van de buikwand langs de katheter omhoog te schuiven, en nadien de G-tube eenmalig met dezelfde afstand naar binnen te schuiven en weer terug te halen. Hierna moet het dwarsstukje weer teruggeschoven worden. Het dompelen dient zonder al te veel weerstand te kunnen geschieden. Geadviseerd wordt de katheter NIET te draaien.

Gebruik nooit een föhn om de huid rondom de katheter te drogen. Door de warmte kan zowel de huid als de katheter uitdrogen.

Controle van de ballonfunctie:

U moet één keer per twee weken controleren of er nog voldoende water in de ballon in uw maag zit. Hiermee voorkomt u dat de G-tube uit de fistel valt. Hieronder staat hoe u dit moet doen:

- > Zet een spuit van 20 ml op het ballonbijspuitpunt van de tube.
- > Trek voorzichtig het water uit de ballon op. Dit hoort meestal 10-15 ml te zijn.
- > Zit er minder water in dan erin hoort te zitten, vul dit dan aan tot de juiste afgesproken hoeveelheid.

N.B. Als er minder dan de helft van de afgesproken hoeveelheid water in de ballon zit, moet u de ballon vaker controleren en overwegen de katheter te vervangen.

Controle van de ballonfunctie is bij een chirurgische gastrostomie-ballonkatheter niet nodig als er een hechting aan de buitenzijde van de katheter is geplaatst.

Doorspuiten van de gastrostomieballonkatheter

Omdat de chirurgische gastrostomieballonkatheter niet 'even' verwisseld kan worden, is het zeer belangrijk te voorkomen dat deze verstopt raakt. Door de katheter regelmatig door te spuiten met water, helpt u voorkomen dat deze verstopt raakt en verwijderd moet worden. Spuit de katheter minimaal 4 keer per dag door met 20 ml leidingwater. (Wanneer u de katheter niet gebruikt voor het toedienen van voeding of geneesmiddelen kunt u met één keer daags doorspuiten volstaan.)

- > Bij het geven van sondevoeding in porties spuit u de katheter steeds voor en na de toediening van voeding door. Gebruik hiervoor een 60 ml spuit die u op het aansluitpunt voor de sondevoeding plaatst.
- > Bij continue toediening van sondevoeding doet u het volgende:
 - Spuit de katheter tussentijds minimaal 4 keer per dag door met 20 ml leidingwater.
 - U gebruikt hiervoor een 20 ml spuit die u op het bijspuitpunt op het sondevoedingtoedieningssysteem plaatst.

Het toedienen van sondevoeding

De diëtist heeft met u besproken op welke wijze u de sondevoeding gaat gebruiken. Ook heeft de diëtist de hoeveelheid en de soort sondevoeding met u afgesproken (zie het Sondevoedingschema). Het toedienen van sondevoeding kan op twee manieren:

- > in porties met behulp van een spuit
- > continu (eventueel met behulp van een voedingspomp)

Hieronder staat voor beide manieren een instructie hoe u de voeding moet toedienen. Kijk welke instructies voor u van toepassing zijn. De instructies/tips onder het kopje 'Algemeen' gelden voor beide manieren van toediening. Lees de instructies eerst rustig door voordat u begint met de toediening van voeding.

Algemeen

- > Was uw handen met water en zeep voordat u begint met het toedienen van voeding of het vernieuwen van het toedieningssysteem.
- > Verwissel dagelijks het toedieningssysteem, gelijktijdig met het aanhangen van een nieuwe verpakking sondevoeding.
- > Maak de spuit (die u gebruikt voor het doorspuiten van de katheter) dagelijks schoon door deze af te wassen en daarna goed te laten drogen.
- > Vernieuw deze spuit 1 keer per week.
- > Controleer op lekkage rond de fistel.
- > Schud de verpakking sondevoeding voor gebruik.
- > Een verpakking sondevoeding van 1000 ml mag maximaal 24 uur aanhangen, een glazen 500 ml fles 8 uur. De voeding mag niet in de zon hangen.
- > Spuit de katheter door met 20 ml leidingwater bij:
 - Het aanhangen van een nieuwe verpakking sondevoeding.
 - Voor en na elke portie.
- > U hoeft de sondevoeding niet in de koelkast te bewaren, maar de voeding mag niet in de zon staan of hangen.
- > Bij gebruik van een toedieningssysteem is de geopende verpakking sondevoeding van 1000 ml 24 uur houdbaar.
- > Voor portietoediening kunt u kiezen voor flesjes van 200 ml of 500 ml (indien verkrijgbaar). Geopende flesjes zijn 8 uur houdbaar.

- > Zorg ervoor dat de katheter niet onnodig lang onafgesloten is. Hierdoor krijgt u lucht in de maag. Dat is niet erg, maar u kunt er van gaan boeren.

Toedienen van sondevoeding in porties met behulp van een spuit

- > Gebruik elke week een nieuwe spuit (60 ml).
- > Vul de spuit met 20 ml leidingwater.
- > Sluit de spuit aan op de katheter.
- > Spuit de katheter door met 20 ml leidingwater.
- > Vul de spuit met sondevoeding en sluit de spuit aan op de katheter.
- > Herhaal dit en geef zo de hele voorgeschreven portie.
- > Spuit na het toedienen van de voeding de katheter nogmaals met 20 ml leidingwater door.
- > Verwijder de spuit en sluit de katheter af.
- > Sluit de verpakking van de sondevoeding af.
- > Maak de spuit (die u gebruikt voor het toedienen van sondevoeding) na elk gebruik schoon door deze af te wassen en daarna goed te laten drogen.
- > Vernieuw deze spuit 1 keer per week.

Continue toediening

- > Spuit de katheter door met 20 ml leidingwater. Gebruik hiervoor een 60 ml spuit.
- > Plaats, indien nodig, een flessenhanger over de verpakking sondevoeding.
- > Open de verpakking (wanneer nog een aluminium cap aanwezig is, deze niet verwijderen. U kunt hier doorheen prikken met het toedieningssysteem.)
- > Plaats het toedieningssysteem op de verpakking.
- > Hang de verpakking sondevoeding aan de voedingsstandaard (zit in de eventueel bijgeleverde rugzak)
- > Verwijder het afsluitdopje, dat aan het einde van het toedieningssysteem zit.
- > Plaats het toedieningssysteem in de pomp, zet de voedingspomp aan en laat de pomp het systeem vullen met sondevoeding.
- > Sluit het toedieningssysteem aan op de katheter.
- > Stel de gewenste toedieningssnelheid in op het juiste aantal ml sondevoeding per uur.
- > Start de voedingspomp.
- > Spuit de katheter 4 keer per dag door, ook tijdens het voeden. Dit doet u door de toediening van sondevoeding even stop te zetten. Zet de pomp hiervoor op de *pauze/hold* stand. Daarna spuit u met een 20 ml spuit 20 ml leidingwater via het bijspuitpunt van het toedieningssysteem.
- > Maak de spuit (die u gebruikt voor het doorspuiten van de katheter) dagelijks schoon door deze af te wassen en daarna goed te laten drogen.
- > Verwissel het toedieningssysteem 1 keer per dag.
- > Vernieuw de spuit 1 keer per week.

Toediening van geneesmiddelen

- > Neem uw geneesmiddelen –indien mogelijk– in via uw mond.
- > Neem alleen geneesmiddelen via de katheter die hiervoor geschikt zijn. *Overleg altijd met uw arts en apotheker.*
- > Spuit, vóór en ná toediening van elk geneesmiddel afzonderlijk, de katheter door met 20 ml leidingwater. Dit is nodig om verstopping van de katheter te voorkomen.
- > Zie voor de werkwijze bij hoofdstuk 'Doorspuiten van de gastrostomieballon-katheter'.
- > Vernieuw de spuit 1 keer per week.

De verzorging van de mond

Het is belangrijk uw mond en uw gebit goed te verzorgen, ook wanneer u weinig of geen voeding via uw mond binnen krijgt of geen gebit meer heeft. Om een droge mond te voorkomen kunt u (suikervrije) kauwgum en (suikervrije) snoepjes gebruiken. Overleg dit met uw arts of diëtist.

Bij een natuurlijk gebit

- > Poets uw tanden en kiezen 3x daags met een zachte borstel en een klein beetje tandpasta.
- > Spoel eventueel met chloorhexidine-mondspoeling 0,2%.
- > Gebruik van floss-draad en/of tandenstokers is aan te bevelen.
- > Houd eventueel uw lippen vet met vaseline.

Bij het ontbreken van tanden en kiezen en/of een prothese

- > Poets de kaken 3x daags met een zachte borstel of maak ze schoon met natte gaasjes.
- > Poets de prothese 3x daags.
- > Laat de prothese 's nachts bij voorkeur uit.
- > Houd eventueel uw lippen vet met vaseline.

Algemeen

Let goed op pijn, een branderig gevoel, witte vlekken (beslag) of kapotte plekjes in de mond of mondhoecken en bloedingen. Het kauwen op kauwgum wil nog wel eens een deel van de klachten wegnemen. Als u last van slijmvorming hebt, kunt u de mond spoelen met een zout/ soda-oplossing en nadien uitspugen (één afgestreken theelepel soda en één afgestreken theelepel zout in 1 liter water oplossen). Zout heeft een reinigende werking en soda zorgt ervoor dat de eiwitten die in het slijm zitten gemakkelijker worden opgelost. Op deze manier raakt u het slijm gemakkelijker kwijt. Spoelen mag wel 8-10 x per dag.

Problemen, oorzaken en oplossingen

We hebben de meest voorkomende problemen bij de chirurgische gastrostomieballonkatheter voor u op een rijtje gezet met de waarschijnlijke oorzaken en eventuele oplossingen. Mocht u toch ongerust zijn, neem dan contact op met uw huisarts, verpleegkundige van de thuiszorg of de verpleegkundig consulent voedingsteam.

Probleem 1: lekken van voeding langs de insteekopening

Oorzaak

- > Er is teveel voeding gegeven of te snel gevoed.
- > De fistel is te groot.
- > Uw maag verwerkt de voeding niet snel genoeg.
- > Er is een verstopping in de darm.

Oplossing

- > Stop met de toediening van sondevoeding.
- > Maak de huid rondom de insteekopening schoon.
- > Controleer de inloopsnelheid van de voeding.
- > Controleer de portiegrootte.
- > Controleer uw ontlastingspatroon.
- > Bij meer dan geringe lekkage contact opnemen met uw huisarts.

Door de kleine speling tussen de chirurgische gastrostomieballonkatheter en de fistel, is enige lekkage van maaginhoud altijd mogelijk.

Probleem 2: doorspuiten van de katheter gaat moeilijk

Oorzaak

- > Niet regelmatig doorspuiten.
- > Toedienen van poedervormige geneesmiddelen.
- > De katheter is aan vervanging toe.

Oplossing

- > Spuit de katheter (nog) wat vaker door met lauwwarm leidingwater.
Gebruik hiervoor geen koolzuurhoudend bronwater of frisdrank (cola): door het zuur vlokken de eiwitten in de voeding juist uit waardoor de katheter verstopt raakt.
- > Als de PEG katheter verstopt is, of om dit te voorkomen, kan er een oplossing gemaakt worden van baking soda (zuiveringszout) en water. Baking soda is te koop in de supermarkt bij de bakproducten. Voor de oplossing mengt u 1 afgestreken theelepel baking soda (4 gram) met 100 ml water. Zorg ervoor dat alles volledig is opgelost alvorens dit te gebruiken.
- > Spuit 10 ml van de baking soda-oplossing in, laat het even inwerken (zo nodig een aantal uren) en haal het terug. Bij verstopping: deze procedure een aantal malen herhalen, tot de sonde weer open is. Wissel dit af met lauw leidingwater.
- > Gebruik maximaal 20 ml baking soda-oplossing per dag in de sonde!
- > Gebruik nooit meer dan 10 ml per keer bij het doorspuiten. Dan is er nog 10 ml over om de sonde in te laten weken als dat nodig is. De thuiszorg kan u hierbij eventueel ondersteunen.
- > Wanneer niet duidelijk is of de verstopping door voeding of medicijnen wordt veroorzaakt, moet er overleg plaatsvinden met de apotheek.

Probleem 3: de huid rondom de insteekopening is geïrriteerd

Wordt de huid rondom de insteekopening plotseling rood, pijnlijk en dik, neem dan binnen 24 uur contact op met uw huisarts.

Oorzaak

- Toenemende/aanhoudende forse lekkage via de insteekopening.
- Overgevoeligheid voor siliconenmateriaal.
- Schimmelinfectie van de insteekopening en/of ontsteking van de huid.

Oplossing

- Neem in alle gevallen contact op met uw huisarts.
- Zorg ervoor dat u de huid goed droog houdt. Verwissel zo nodig het gaasje.

Probleem 4: de fistel bloedt een beetje

Oorzaak

- > Meestal veroorzaakt door het ontstaan van wild vlees.
- > Soms veroorzaakt doordat er per ongeluk aan de katheter getrokken is.

Oplossing

- > Stop het bloeden door met een gaasje lichte druk uit te oefenen op de insteekopening.
- > Stop de katheter zo onder uw kleding dat er aan trekken of er achter blijven hangen niet mogelijk is.

- > Wanneer u denkt dat de oorzaak van het bloeden wild vlees is, neem dan contact op met uw huisarts, verpleegkundige van de thuiszorg of de verpleegkundig consulent voedingsteam.

Probleem 5: de katheter komt verder uit de insteekopening of is eruit gevallen

Oorzaak

- > De uitwendige hechtingen zijn losgeraakt.
- > Er is per ongeluk te hard aan getrokken.
- > De ballon is lek.

Oplossing

- > Neem geen voeding meer.
- > Neem direct contact op met het voedingsteam of buiten kantoor tijden vragen naar de dienstdoende chirurg.
- > Wanneer de katheter niet meer in de insteekopening zit, kan deze binnen twee uur dicht gaan groeien. *Handel dus snel.*
- > Breng een (urine)katheter in de ingang van de insteekopening. Vul de ballon niet, maar maak de (urine)katheter vast op de huid met een pleister.
- > U mag de insteekopening afdekken met een gaasje.
- > Er zal een nieuwe katheter geplaatst moeten worden, dit kan een andere katheter zijn.

Probleem 6: het water kan niet uit de ballon worden verwijderd

Oorzaak

- > Het ventiel zit verstopt.
- > De spuit is niet stevig genoeg op de opening van de ventiel geplaatst.

Oplossing

- > Verzeker u ervan dat het ventiel vrij is van sondevoeding.
- > Draai de spuit een kwartslag dieper in de opening van het ventiel.
- > Overleg bij twijfel met uw huisarts, voedingsteam of specialistische thuiszorg.

Probleem 7: last hebben van braken en/of diarree

*Mogelijke oorzaken van **braken***

- > Te snelle toediening of teveel voeding.
- > Bedorven voeding.
- > Te koude voeding.
- > Trage werking van de maag.
- > Verstopping van de darm.
- > U gebruikt medicijnen die deze klachten tot gevolg kunnen hebben.
- > U heeft een ziekte waarbij dit een verschijnsel is.

Oplossing

- > Stop de voeding.
- > Controleer de inloopsnelheid van de sondevoeding.
- > Controleer de houdbaarheidsdatum van de voeding.
- > Breng indien nodig de voeding op kamertemperatuur.
- > Overleg met de huisarts.

*Mogelijke oorzaken van **diarree***

- > De voeding is te snel ingelopen.
- > Verstopping in de darm (= zogenaamde overloopdiarree).

- > Bedorven voeding.
- > U krijgt medicijnen die deze klachten tot gevolg kunnen hebben.
- > U heeft een ziekte waarbij dit een verschijnsel is.

Oplossing

- > Stop de voeding.
- > Controleer de inloopsnelheid.
- > Controleer de houdbaarheidsdatum.
- > Overleg met de huisarts.

Wanneer contact opnemen met de huisarts

Waarschuw bij onderstaande problemen uw huisarts:

- > Als u, om onduidelijke redenen, langer dan een dag koorts heeft, moet braken of diarree heeft.
- > Als u 5 tot 7 dagen geen ontlasting heeft.
- > Als u last heeft van duizeligheid, weinig plast en uw urine een erg donkere kleur heeft.
- > Als u ongewenst gewicht verliest of ongewenst veel in gewicht toeneemt.
- > Als u twijfelt of onzeker bent over bepaalde klachten die u heeft.
- > Als u twijfelt op de katheter nog op de juiste plaats zit.

Verwisselen van de gastrostomieballonkatheter

Na acht tot tien weken mag de gastrostomieballonkatheter verwisseld worden. Overleg hierover met het voedingsteam. De eerste verwisseling gebeurt in het ziekenhuis door een verpleegkundig consulent voedingsteam. U mag vier uur voor de verwisseling van de katheter niet eten, drinken of sondevoeding toedienen.

Als u naar huis gaat

Een dag na de plaatsing van de gastrostomieballonkatheter mag u weer onder de douche. Pas 10 dagen na de plaatsing van de katheter mag u ermee in bad of zwemmen, ook al lekt de insteekopening nog een beetje. Het is wel belangrijk om na bad, douche of zwemmen, de huid rondom de katheter goed droog te maken, bijvoorbeeld met een gaasje. Bij vragen over of problemen met de sonde kunt u terecht bij de verpleegkundig consulent van het voedingsteam.

Bestellen van sondevoeding en hulpmiddelen

Voor sondevoeding en/of voedingspompen heeft u een machtiging nodig van uw zorgverzekeraar. Een machtiging houdt in dat u aan u verzekering vooraf toestemming moet vragen voor u met de sondevoeding begint. Anders is er een kans dat dit niet vergoed wordt. Uw behandelend arts of diëtist vraagt dit voor u aan. De zorgverzekeraar laat u weten of zij akkoord gaan. Een machtiging is drie tot twaalf maanden geldig.

Als de aangevraagde sondevoeding of hulpmiddelen in aanmerking komen voor vergoeding, dan stuurt de leverancier of apotheek de nota's rechtstreeks naar de zorgverzekeraar. Als u uw verplichte eigen risico nog niet helemaal gebruikt heeft, kan het zijn dat u toch een eigen risico moet betalen. De diëtist regelt de eerste bestelling. De sondevoeding en de materialen worden meestal bij u thuis afgeleverd. Wilt u binnen de machtigingsperiode nieuwe sondevoeding of nieuwe materialen bestellen, dan kunt u zelf contact opnemen met de leverancier van de voeding.

Is de machtiging door de zorgverzekeraar afgewezen of is deze verlopen? Neem dan contact op met uw behandelend arts of de diëtist. Zij kunnen de machtiging voor u verlengen. De sondevoeding en hulpmiddelen, zoals de voedingspomp, worden geleverd door facilitaire bedrijven. Zij leveren in principe aan huis. Ook geeft één van hun verpleegkundigen u een instructie over de voedingspomp.

Belangrijke telefoonnummers

Huisarts : _____
Thuiszorgteam : _____
Diëtiste : _____
Verpleegkundig consulent : 058 – 286 67 85

Het voedingsteam heeft op werkdagen telefonisch spreekuur van 8.30 – 10.00 uur en van 13.00 – 13.30 uur.

Voor dringende vragen wordt u, buiten het telefonisch spreekuur om, door een secretaresse rechtstreeks doorverbonden met een verpleegkundige van het voedingsteam. Dit geldt ook voor de huisarts en/of de thuiszorgverpleegkundige.

Facilitaire bedrijven

Sorgente: 030 – 634 62 69, www.sorgente.nl
Mediq tefa medische voeding: 030 282 12 22, www.mediqtefa.nl
Medireva: 0800- 0201201, www.medireva.nl

Gegevens met betrekking tot uw gastrostomie-ballonkatheter

Datum plaatsing: _____
Merksnaam: gastrostomietube (G-tube)
Dikte: ch. _____
Ballon inhoud: _____ ml. water
Dwarsstukje op _____ cm.

Sondevoedingschema

Portietoediening
_____ porties van _____ ml _____ (soort)
_____ porties van _____ ml _____ (soort)

Continue toediening
_____ ml per uur _____ (soort)
_____ ml per uur _____ (soort)

U gebruikt

